

Asia: VN/27386/2023-VNK-31

Luonnos valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä

Tarkentavat kysymykset

Millaista sidosryhmäyhteistyötä tulisi tehdä toimeenpanon aikana (yhteistyötahot, yhteistyön muoto ja fokus)?

Ohjelmaluonnoksen toimenpiteisiin kuuluu useita selvityksiä ja keskustelutilaisuuksia. Näitä järjestäessä tulee huomioida muslimiyhteisöt eri kaupungeista, samoin kuin sunni- ja shiiayhteisöt, musliminuorisjärjestöt sekä naisjärjestöt.

Sidosryhmätyössä muslimien kanssa tulee huomioida muslimiyhteisön moninaisuus: muslimien näkökulman huomioimisen kannalta ei ole riittävää kutsua edustajia esimerkiksi yhdestä tai kahdesta järjestöstä tai uskonnollisesta yhdyskunnasta, vaan useammasta.

Tapaamiset muslimijärjestöjen ja -yhdyskuntien edustajien kanssa olisi hyvä järjestää virka-ajan jälkeen, jotta päivätyötä tekevillä vapaaehtoisilla toimijoilla on mahdollisuus osallistua.

Järjestöjen ja uskonnollisten yhdyskuntien tulee olla mukana toimenpiteiden valmistelussa ja suunnittelussa eikä ainoastaan vasta siinä vaiheessa, kun toimia ollaan panemassa täytäntöön.

Keskeistä on selvittää yhteisöjen tarpeet jo toimenpiteiden suunnitteluvaiheessa, jotta toimenpiteet olisivat tehokkaita ja vastaisivat muslimien kokeman syrjinnän ja rasismien todellisuutta.

Miten ja missä toimenpiteissä risteävän ja moniperusteisen syrjinnän torjuminen tulisi erityisesti huomioida?

Toimenpiteissä, joissa tarkoituksena on selvittää ulkomaalaistaustaisten kokemuksia syrjinnästä ja rasismista, tulisi huomioida myös mahdollinen uskonnollinen tausta yhtenä osatekijänä syrjintäkokemuksissa.

Toimenpiteissä, jotka keskittyvät rasismien torjumiseen työmarkkinoilla sekä viharikosten ja vihapuheen torjuntaan tulee huomioida sukupuolittunut islamofobia. Musliminaiset ovat erityisen haavoittuvaisia uskontoon perustuvalle syrjinnälle sekä viharikoksille näkyvästä uskonnollisesta pukeutumisestaan johtuen.

Mitä sellaisia toimenpiteitä toimenpideohjelmasta puuttuu, joita valtioneuvoston yhdenvertaisuustiedonannon puitteissa pitäisi mielestäsi edistää?

Toimenpiteet, jotka tähtäävät islamofobian tunnistamiseen sekä tietoisuuden lisäämiseen islamofobian vaikutuksista koko yhteiskunnassa.

Islamilaisten yhteisöjen tiloihin kohdistuu paljon ilkivaltaa, mikä lisää tilan käyttäjien turvattomuuden tunnetta. Islamilaisten tilojen, kuten moskeijoiden, turvallisuustoimia tulisi kehittää ja muslimiyhteisöille tulisi ainakin antaa rahoitusta niiden kehittämiseen.

Virkavallan ja muiden yhteiskunnan turvallisuudesta vastaavien toimijoiden koulutusta muslimien kohtaamasta syrjinnästä ja häirinnästä tulisi lisätä

Syrjinnän uhrien tukemista tulisi rahoittaa esimerkiksi resursoimalla kansalaisjärjestöjä antamaan tukipalveluja.

Islamofobian ja muslimien vastaisen syrjinnän vastaiset toimet tulisi huomioida kaikilla hallinnon tasoilla.

Julkisten elinten tietoisuutta tarpeesta kiinnittää huomiota ja puuttua kaikkiin muslimeihin ja muslimiyhteisöihin kohdistuvan rakenteellisen syrjinnän muotoihin tulisi lisätä.

Kuntien rooli tulisi huomioida antirasististen koulutustapahtumien järjestämisessä muun muassa kouluissa, ottaen huomioon myös islamofobia.

Poliittisia toimijoita tulisi kannustaa näyttämään positiivista esimerkkiä ja ottamaan vankka julkinen kanta islamofobiaa vastaan.

Toimenpiteissä, jotka koskevat lasten ja nuorten kokemaa syrjintää, tulisi huomioida uskontoon perustuva syrjintä ja rasismi.

Miten toimenpideohjelman tavoitteiden toteutumista ja vaikutuksia tulisi seurata?

Perustamalla riippumattoman asiantuntijaryhmän, jonka tehtävänä olisi valvoa islamofobiaa/muslimien vastaista rasismia ja syrjintää kansallisella tasolla.

Ohjaamalla resursseja islamofobian monitorointiin ja raportointiin yhdessä yhdenvertaisuusvaltuutetun ja kansalaisjärjestöjen kanssa.

Muut kommentit

-

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Suomen Muslimifoorumi ry. kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta valtioneuvoston toimenpideohjelmaksi rasismien torjumisesta ja yhdenvertaisuuden edistämisestä. Kiitämme myös pääministeri Orpon hallitusta siitä, että se tiedostaa syrjinnän ja rasismien olemassaolon Suomessa ja on päättänyt tehdä toimenpideohjelman asiaan puuttumiseksi.

Suomen Muslimifoorumi ry. pitää kuitenkin huolestuttavana sitä, että toimenpideohjelmassa eikä sitä edeltäneessä tiedonannossa mainita kertaakaan islamofobiaa yhtenä rasismien muotona. Tämä ilmentää nähdäksemme sitä, että hallitus ei tunnista islamofobiaa yhteiskunnalliseksi ongelmaksi ja/tai ei halua myöntää sen olemassaoloa. Toimenpideohjelmassa mainitaan muslimit vain kerran, ja sekin muiden syrjintää kokevien ryhmien yhteydessä. Myös kansanedustaja Inka Hopsu on kirjallisessa kysymyksessään KK 210/2024 vp nostanut asian esille ja tiedustellut, "miksi hallituksen rasismien torjumisen ja yhdenvertaisuuden edistämisen toimenpideohjelma ei tunnista riittävästi muslimeihin kohdistuvaa vihamielisyyttä Suomessa ja mitä hallitus aikoo tehdä islamofobian torjumiseksi?".

Islamofobia ei ole vain rasistista huutelua kadulla, vaan myös osa Suomessa esiintyvää rakenteellista syrjintää ja niin kutsuttua "salonkikelpoista" rasismia. Tästä kertoo muun muassa vuosittain julkaistava European Islamophobia Report. Suomen Muslimifoorumi ry. haluaakin muistuttaa pääministeri Orpon hallitusta siitä, että rasisminvastaisen tiedonantoon johtaneissa muutaman vuoden takaisissa, nykyisen valtiovarainministerin esittämässä rasistisissa kommentteissa oli muun muassa kyse musliminaisten kutsumisesta "mustiksi säkeiksi". Suomessa esiintyvä islamofobia on siis, kuten muissakin Euroopan maissa, yhteiskunnallinen ongelma. Se ei kuitenkaan koske vain muslimeita vaan myös henkilöitä, jotka rodullistetaan muslimeiksi ja jotka joutuvat siten

islamofobisten hyökkäysten kohteiksi. Islamofobia, kuten muutkin rasismien muodot, ovat vaara demokratialle sekä heikentävät yhteiskuntamme yhteenkuuluvuutta ja sosiaalista yhdenvertaisuutta.

Toimenpideohjelmassa uskontoon perustuva syrjintä ja rasismi on tyypistetty antisemitismiksi, ja ainoat uskontospesifit, konkreettiset toimenpiteet liittyvät tähän. Vähättelemättä lainkaan antisemitismien uhkaa ja kasvua, tulisi myös suomalaisten muslimien kokemaan syrjintään, rasismiin, vihapuheeseen ja turvallisuusuhkiin puuttua konkreettisesti. Muun muassa sisäministeriön vuonna 2021 tekemän selvityksen mukaan 69% vastanneista muslimeista kokee turvattomuutta uskonnollisten tilojen läheisyydessä. Lisäksi tuorein Suomen poliisiammattikorkeakoulun tekemä viharikosselvitys toteaa, että suurimmassa osassa uskontoon liittyvissä viharikoksissa kohteena olivat muslimit.

Muslimien Suomessa kohtaamaan syrjintään voidaan puuttua poliittisin keinoin vain, jos hallitus tunnistaa sen toimenpideohjelmassaan. Eurooppalainen rasismien vastainen verkosto (European Network Against Racism) on suositellut, että islamofobia tulee tunnistaa kansallisissa rasismien vastaisissa toimenpideohjelmissa erityisenä rasismien muotona muiden rasismien muotojen, kuten antisemitismien, afrofobian, sekä romanien vastaisen rasismien joukossa. Myös EU:n rasismintorjunnan 2020-2025 toimintasuunnitelmassa muslimien kohtaama viha on tunnistettu yhdeksi rasismien muodoksi ja Euroopan komission vuonna 2023 julkaisema kansallisten rasisminvastaisten toimenpideohjelmien laadintaohjeiden tarkistuslista sisältää islamofobian/muslimien vastaisen rasismien. Suomen Muslimifoorumi ry. näkee siis tästä syystä, että tämänhetkinen hallituksen toimenpideohjelma ei ole EU-standardien mukainen. Euroopan rasismien ja suvaitsemattomuuden vastaisen komission (ECRI) on vuonna 2021 suositellut, että EU:n jäsenvaltiot varmistavat muslimien vastaisen rasismien torjumiseen tähtäävien toimien toteuttamisen johdonmukaisesti joko erillisessä toimenpidesuunnitelmassa tai vaihtoehtoisesti sisällytetty yleiseen rasismien vastaiseen toimintasuunnitelmaan. Pyydämmekin, että pääministeri Orpon hallitus ottaa nämä EU-tason suositukset huomioon toimenpideohjelmaa laatiessa ja sisällyttää ohjelmaan niin islamofobian kuin muidenkin rasismien muotojen vastaiset toimet.

Toimenpideohjelmassa tulisi myös ottaa huomioon, ettei islam ole uskonto, jota vain maahanmuuttajat tunnustavat, eikä islamia tulisi käsitellä vain maahanmuuton yhteydessä tai "ulkomaalaistaustaisiin" kohdistuvana etnisenä syrjintänä. Islamia harjoittavat Suomessa myös täällä syntyneet muslimit samoin kuten muita vähemmistöuskontoja, kuten juutalaisuutta, harjoittavat myös Suomessa syntyneet juutalaiset henkilöt. Eritoten tästä syystä toimenpideohjelmassa tulisi huomioida myös rasismien intersektionaalisuus, kuten etnisyyden, ihonvärin, sukupuolen ja uskonnon risteytyminen syrjintäkokemusten yhteydessä. Euroopan unionin vuonna 2018 julkaisema "Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus. Muslimit – Poimintoja tuloksista" -raportti (EU MIDIS II) osoittaa, miten muslimien kohtaama viha ja syrjintä risteävät etnisyyteen ja ihonväriin perustuvan syrjinnän kanssa. Rasismien ja islamofobian intersektionaalisuus koskee varsinkin sellaisia suomalaisia muslimeita, jotka joutuvat rodullistetuiksi ihonvärinsä tai nimensä takia.

Toimenpideohjelman alussa sanotaan, että sen “kärkenä ovat aktiiviset ja konkreettiset toimet rasismien torjumiseksi”. Valitettavasti muslimien näkökulmasta toimenpideohjelma ei tältä osin toteudu. Toimenpideohjelmassa ei ole yhtäkään nimenomaisesti muslimien yhdenvertaisuuteen tähtäävää toimenpidettä, vaikkakin toivotamme tervetulleeksi uskontokuntien kokemuksia yhdenvertaisuudesta käsittelevän selvityksen. Ohjelmaluonnoksen perusteella on kuitenkin epäselvää, mihin selvityksellä pyritään ja mitä jatkoaskelia selvityksen perusteella on suunniteltu. Tarkoitus on myös selvittää eri uskontokuntiin kuuluvien määrää, minkä merkitys on myöskin epäselvä. Akateemiset tutkimukset, kuten Suomea käsittelevät luvut julkaisussa Yearbook of Muslims in Europe, ovat osoittaneet, että muslimien määrä Suomessa on suurempi kuin viralliset tilastot uskontokuntiin kuuluvista henkilöistä antavat olettaa.

Suomen Muslimifoorumi ry. pitää hyvänä ja tärkeänä, että toimenpideohjelmaluonnoksessa kiinnitetään huomiota lapsiin ja nuoriin. Monet muslimilapset ja -nuoret kokevat jo pienestä pitäen rasistista ja islamofobista syrjintää uskontonsa perusteella. Muslimilasten ja -nuorten kohtaama syrjintä ja rasismi tulee huomioida heitä koskevissa toimenpiteissä.

Helsingissä 9.6.2024

Suomen Muslimifoorumi ry

<https://www.muslimifoorumi.fi>

Lähteet:

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2018). Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus.

European Commission (2020). Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A Union of equality : EU anti-racism action plan 2020-2025.

European Commission (2022). SUBGROUP ON THE NATIONAL IMPLEMENTATION OF THE ‘EU ANTI-RACISM ACTION PLAN 2020-2025’. “Common guiding principles for national action plans against racism and racial discrimination”

European Network Against Racism, ENAR (2019). LESSONS FOR EFFECTIVE NATIONAL ANTI-RACISM POLICIES - NATIONAL ACTION PLANS AGAINST RACISM.

European Network Against Racism, ENAR (2024). ENAR Evaluation of Finland’s National Action Plan against Racism (NAPAR).

Mannila. S. (2024). Syrjintä Suomessa 2020–2023: Tietoraportti.

Rauta. J. (2023). Poliisin tietoon tullut viharikollisuus Suomessa 2022.

Sisäministeriö (2021). Sisäministeriön julkaisuja 2021:28. Uskonnollisten yhteisöjen tilojen turvallisuuden parantaminen.

The European Commission against Racism and Intolerance, ECRI (2022). ECRI General Policy Recommendation No. 5 (revised) on preventing and combating anti-Muslim racism and discrimination.

Turk. J. (2021). Sisäministeriön julkaisuja 2021:13. Uskonnollisten yhteisöjen tiloihin kohdistuvat uhkat : Kyselyn tulokset.

Taipale Minna
Suomen Muslimifoorumi ry